

Тема: Прислівник. Ступені порівняння.

Мета: формування мовленнєвої культури, раціональної мовленнєвої поведінки; розвиток логічного і критичного мислення, творчої уяви; формування мовного смаку, мовного чуття і мовної стійкості, сприяння усвідомленню краси й естетики української мови.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів: знання складова: учень пояснює причини й закономірності вживання певних слів форм; обґрунтовує вибір написання слова, покладаючись на засвоєні морфологічні норми; усвідомлює зв'язок морфологічної норми з лексичним значенням слова; діяльнісна складова: користується алгоритмами розрізнення омонімічних частин мови для нормативного вживання їх в усному і писемному мовленні; пов'язує вивчене з теми із практичною діяльністю, планує і проєціює застосування здобутих знань, набутих умінь і навичок у позанавчальних комунікативних ситуаціях, проводить рефлексію власної мовленнєвої діяльності з погляду додержання морфологічних норм, за потреби корегує її; ціннісна складова: усвідомлює важливість потреби пошуку додаткової інформації для розв'язання навчальних завдань і самостійної пізнавальної діяльності; демонструє небайдужість у розгляді питань додержання морфологічних норм, помічає і коректно виправляє морфологічні помилки у власних і чужих усних і письмових текстах.

Перебіг уроку

I. Актуалізація опорних знань учнів

Прочитайте речення. Визначте, якими частинами мови є виділені слова.

1. Та найпишніше там цвітіння, найвище серце там зліта, де рух, де дія, де горіння, чуттів і мислей повнота (М. Рильський).
2. Цієї весни найпишніше цвів бузок, особливо ті суцвіття, які були найвище.

II. Повідомлення теми, мети, завдань уроку

III. Засвоєння нового матеріалу

Мозковий штурм. Прочитайте в підручнику лінгвістичну довідку. Розкажіть про ступені порівняння прислівників і дайте відповіді на запитання.

1. Чи всі прислівники можуть утворювати ступені порівняння?
2. Як творяться прислівники вищого ступеня порівняння? Навести приклади.
3. Як утворюються прислівники найвищого ступеня порівняння? Навести приклади.

4. Як можна відрізнити прислівники простої форми вищого ступеня порівняння від однозвучних прикметників? (Прислівники вищого і найвищого ступенів порівняння від однозвучних (омонімічних) форм вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників середнього роду в називному відмінку однини можна розрізнити тільки в контексті. Ступені порівняння прислівника завжди належать до дієслова, а ступені порівняння прикметника — до іменника.)

5. Які зміни приголосних відбуваються в процесі творення простої форми вищого ступеня деяких прислівників? Проілюструвати відповідь власними прикладами.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

У відповідність прислівники зі ступенями порівняння.

1 найбільш весело	А вищий ступінь порівняння (проста форма)
2 веселіше	Б вищий ступінь порівняння (складена форма)
3 більш весело	В найвищий ступінь порівняння (проста форма)
4 найвеселіше	Г найвищий ступінь порівняння (складена форма)

Прочитайте слова й запишіть ті, значення яких вам незрозуміле. Для їх пояснення зверніться до тлумачного словника або до одного з довідкових видань. Якщо у вас немає друкованого видання, скористайтеся електронним варіантом (режим доступу: sum.in.ua).

Галасвіта, горілиць, достеменно, дошкуляти, заввиграшки, навзнак, непереливки.

Як розрізняються прислівники і прикметники/числівники в таких словосполученнях?

Байдуже дивитись — байдужий погляд, холодне повітря — зустріти холодно, яскраво світити — яскрава фарба, багате вбрання — багато каратів — багато вдягнений, мало газет — мало читати — мале дівча, хороше повітря — хороше вдягнутися, добре попрацювати — добре ставлення.

Робота з текстом

Прочитайте текст, знайдіть у ньому прислівники, поясніть орфограми в їх правописі. За потреби використовуйте факти, наведені в тексті, у власному висловленні як приклад із суспільного життя.

Портрети українських заробітчанок у Варшаві викликали неоднозначне сприйняття У жовтні 2018 року на вулицях Варшави з'явилися постери з портретами українських заробітчанок. Ініціатори проекту стверджують, що хочуть привернути увагу до проблеми трудової міграції. Їхні опоненти вважають, що проект «ганьбить» українських жінок. На сітілайтах на вулицях польської столиці розмістили шість портретів з підписом «Я — українка». Портрети зображують представниць найпоширеніших серед

заробітчанок професій. Це прибиральниця, офіціантка, касир фастфуду, медсестра, працівниця птахофабрики і збиральниця ягід. Фоном для портретів служить фрагмент 200-гривневої купюри з портретом української поетеси Лесі Українки. Напис на портреті свідчить: «Ці жінки заслуговують гідної оплати праці та гідного ставлення до себе». Портрети розмістили в рамках мистецького проекту «Сусіди», який спільно провели варшавський Музей сучасного мистецтва і київський Центр візуальної культури. Авторами портретів стали українські художники Ксенія Гнилицька, Валентина Петрова, Давид Чичкан та Оксана Брюховецька. За словами авторів проекту, вони спробували зробити видимими тих, на кого зазвичай не звертають уваги. Художниця Оксана Брюховецька пояснює, що всюди у світі жінки у середньому заробляють менше, ніж чоловіки, 33 а праця мігрантів оцінюється ще нижче. Ті види роботи, які традиційно вважаються «жіночими» (прибирання, догляд за старими і хворими людьми), користуються найменшим престижем і повагою в суспільстві. При цьому багато українських заробітчанок, зайнятих на цих роботах, мають вищу освіту. «Непрестижні» професії дозволяють їм заробити на життя, але роблять неможливим професійне зростання. Українські заробітчанки стали тінню європейських емансипованих жінок, які будують кар'єру, відмовляючись від стомливої домашньої роботи; однак вони мають таку можливість за рахунок праці жінок-мігранток, які чистять їхні будинки і доглядають за хворими і літніми родичами. Автори проекту вибрали українську поетесу, оскільки вона була прихильницею не тільки жіночої емансипації, а й соціальної справедливості. Проект «Я — українка» викликав дискусію в соцмережах та українських ЗМІ. Авторів проекту звинуватили в тому, що, зображуючи «соціально неуспішних» українок, вони нібито принижують українських жінок і повторюють поширені серед поляків стереотипи. Відповідаючи критикам проекту, організатори заходу стверджують, що замість того щоб говорити про причини трудової міграції, опоненти намагаються зробити вигляд, що проблеми не існує. До речі, у рамках проекту «Сусіди» в одному з культурних центрів Варшави пройшла художня виставка. Як зазначили автори проекту «Я — українка», прибирання виставкового залу проводила клінінгова компанія, усі співробітниці якої — українські заробітчанки (За матеріалами ЗМІ).

Мистецтво переконувати

Прокоментуйте суспільні проблеми, порушені в тексті «Портрети українських заробітчанок у Варшаві викликали неоднозначне сприйняття». Аргументи якої зі сторін видалися вам переконливішими?

Завдання.

Переписати, розкриваючи дужки. Від слів, що в дужках, утворити прислівники вищого ступеня.

Вже в небі осінь повівала, вже (рідко – рідше) сонечко блищало.

(Рано – раніше) почало вставати сонце, (щиро – щиріше) доглядати землю.

(Широко – ширше) розляглася лука, (чутно – чутніше) плескався та колисався Дніпро, а гори за горами все (високо - вище) знімалися.

У сутінках білого вересневого світання все (виразно – виразніше) окреслювались контури будівель.

Городище лежить (високо – вище), а Власівка – (низько – нижче). Чого ж мені в Городище, як у Власівку (близько – ближче).

V. Підсумок уроку. Сьогодні на уроці я дізнався (лася), що... Здобути знання мені знадобляться, щоб...

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ. Повторіть теоретичні матеріали.

Завдання. Випиши лише ті прислівники, від яких можна утворити ступені порівняння та утвори їх.

Весело, зовні, спочатку, знизу, чітко, нарешті, дорого, вдвоє, надалі, по-своєму, ясно, пошепки, звідти, тихо.

Весело - *веселіше, більш весело; найвеселіше, якнайвеселіше, найбільш весело.*

Чітко - *чіткіше, менш чітко; найчіткіше, якнайчіткіше, найбільш чітко.*

Дорого - *дорожче, більш дорого; найдорожче, щонайдорожче, найменш дорого.*

Ясно - *ясніше, менш ясно; найясніше, щонайясніше, найбільш ясно.*

Тихо – *тихіше, більш тихо; найтихіше, якнайтихіше, найменш тихо.*

Додатковий матеріал

1. Прислівник – це самостійна незмінна частина мови, яка відповідає на питання як? де? куди? коли? чому? скільки? навіщо?
2. Виражає ознаку дії, ознаку предмета або ознаку іншої ознаки або вказує на обставини, за яких відбувається подія чи явище:
зустрілися опівночі, дуже голосно, кава по-закарпатськи.
3. У реченні **пов'язується** за змістом найчастіше з дієсловом-присудком і є обставиною. Інколи прислівник пов'язаний за змістом з іменником і є означенням.
4. **Роль.** В односкладних реченнях прислівники є присудком.
Прислівник може бути вставним словом: У ролі вставних можуть бути прислівники: **можливо, напевно, мабуть, безперечно, по-перше та ін....**
5. **Закінчення.** Як незмінна частина мови прислівник не має закінчення.

Прислівники, утворені від якісних прикметників, також мають вищий і найвищий ступені порівняння.

Не мають ступенів порівняння прислівники з префіксом за- (забагато, занадто) та прислівники із суфіксами –есеньк-, -есеньк- (тихесенько).

Суфікси -к-, -ок-, -ик- при творенні форм ступенів порівняння прислівників зазвичай випадають (швидко – швидше, широко – ширше, глибоко-глибше.)

Деякі прислівники утворюють форми ступенів порівняння інших основ: добре-краще – найкраще; погано - гірше- найгірше.

Деякі прислівники простої форми вищого ступеня порівняння можуть утворюватися **в і д р і з н и х к о р е н і в .**

Наприклад: добре – краще, погано – гірше, багато – більше, мало – менше.

Увага! В окремих прислівниках відбувається **ч е р г у в а н н я** **п р и г о л о с н и х :**

[г]+ [ш] [ж ч] (дорого *дорожче*);

[ж]+ [ш] [ж ч] (дуже *дужче*);

[з ']+ [ш] [ж ч] (вузько *вужче*).

При творенні форми вищого ступеня порівняння в окремих прислівниках випадають суфікси -к-, -ок- перед суфіксом -ш-:

швидко – швидше, широко – ширше.

Гра «Так чи ні». Підтвердіть, або заперечте дані твердження.

1. Ступені порівняння мають прислівники, утворені від відносних прикметників? (Ні, від якісних)
2. Прислівники мають тільки вищий ступінь порівняння? (Ні, вищий і найвищий ступінь, просту і складені форму.)
3. Прислівники простої форми вищого ступеня творяться за допомогою суфіксів -ш-, -іш-?(Так)
4. Прислівники складеної форми найвищого ступеня творяться за допомогою слів більш, менш? (Ні. Це складена форма вищого ступеня)
5. Прислівники простої форми найвищого ступеня творяться за допомогою префікса най-. (Так)
6. Деякі прислівники утворюють ступені порівняння від інших основ. (Так. Добре-краще, погано-гірше.)